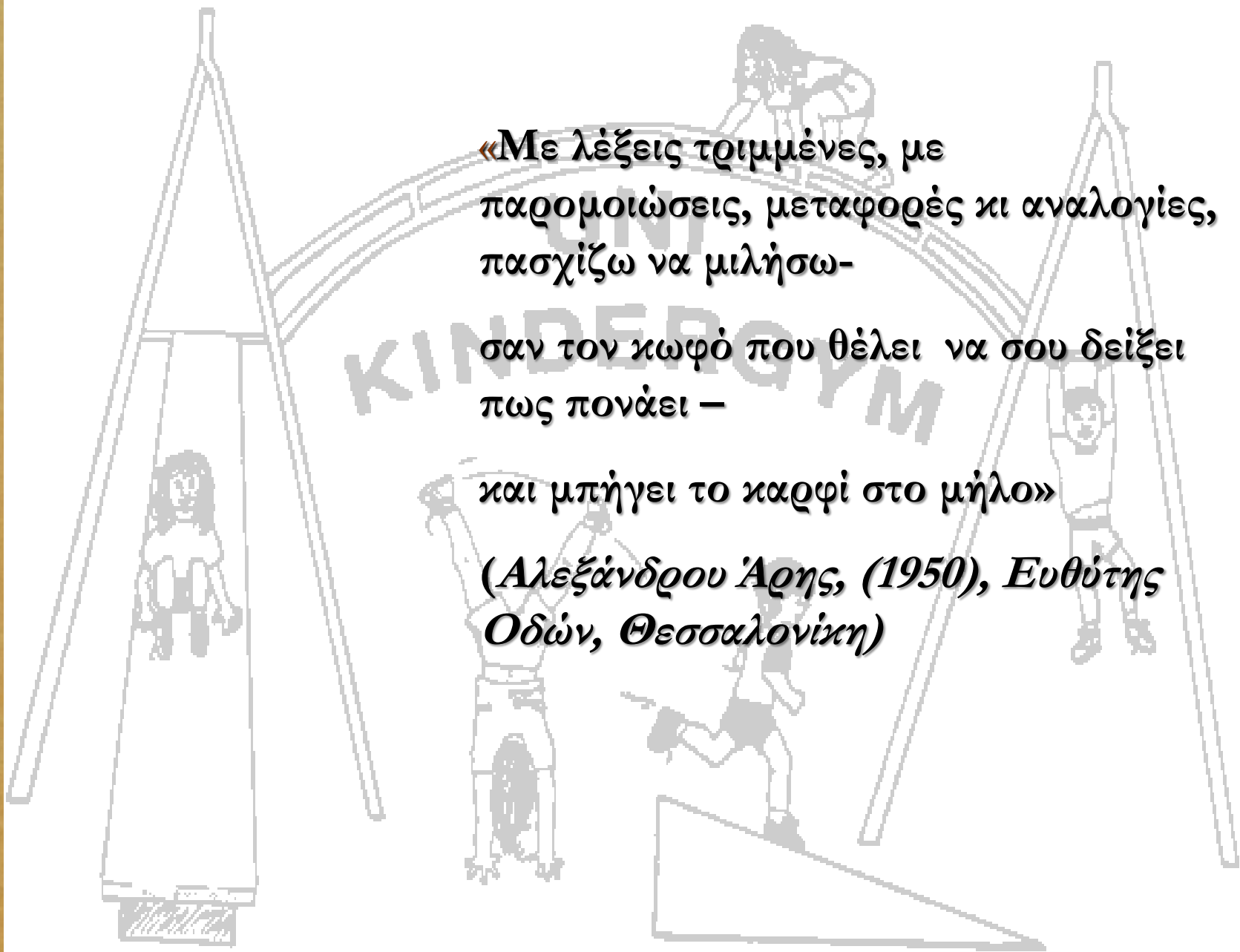

Παιδαγωγική προσέγγιση των Διαταραχών Συμπεριφοράς και της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ)

Δρ. Σπανάκη Ειρήνη
PhD. Ειδική Αγωγή, Πανεπιστημίου
Πατρών

ΚΕΔΔΥ Ν. Ηρακλείου
irespa@hotmail.com

«Με λέξεις τριμμένες, με
παρομοιώσεις, μεταφορές κι αναλογίες,
πασχίζω να μιλήσω-

σαν τον κωφό που θέλει να σου δείξει
πως πονάει –

και μπήγει το καρφί στο μήλο»

(Αλεξάνδρου Άρης, (1950), *Ευθύτης
Οδών, Θεσσαλονίκη*)

Διαταραχές Συμπεριφοράς

Μία ή περισσότερες από τις παρακάτω :

(Α) Αδυναμία να συνάψει και να διατηρήσει ικανοποιητικές κοινωνικές σχέσεις με συνομήλικους και εκπαιδευτικούς

(Β) Συμπεριφορές ασύμβατες με τις απαιτήσεις διαφορετικών καταστάσεων ή συνθηκών

Διαταραχές που συχνά συνδέονται με τις ΔΣ – Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής Υπερκινητικότητας ΔΕΠΥ

- ♦ 5-7 % του σχολικού πληθυσμού παρουσιάζει ΔΕΠΥ
- ♦ Άνω του 60% των παιδιών με ΔΕΠΥ εμφανίζουν και κάποια άλλη νευροαναπτυξιακή διαταραχή
- ♦ 70% των παιδιών ή εφήβων με ΔΕΠΥ θα παρουσιάζουν ΔΕΠΥ και ως ενήλικες
- ♦ Στην Ελλάδα υπάρχει υπο-διάγνωση της διαταραχής

ΔΕΠΥ και σχολείο

- ♦ Νόμος 3699/08 συμπεριλαμβάνει τη ΔΕΠΥ στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες
- ♦ Η διάχυση της γνώσης αναφορικά με τη ΔΕΠΥ συνέβαλλε στην αύξηση της συχνότητας διάγνωσης (ορθής αναγνώρισης) της ΔΕΠΥ
- ♦ Η αναγνώριση της ΔΕΠΥ συνέβαλλε :
 - ♦ στην ανάγκη κατάρτισης σχολικών παρεμβάσεων
 - ♦ στην ανάγκη εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών
- ♦ Η ΔΕΠΥ αποτελεί υποδειγματική ευκαιρία για την δοκιμή μοντέλων συνεργασίας σχολείου και υπηρεσιών υγείας σε θέματα ψυχικής υγείας

Τι πρέπει να ξέρουν οι εκπαιδευτικοί ;

- ♦ Η ΔΕΠΥ είναι θεραπεύσιμη, αλλά όχι ιάσιμη διαταραχή.
- ♦ Συμπτώματα υποχωρούν, αλλά δεν εξαφανίζονται και είναι πιθανό να επανεμφανιστούν.
- ♦ Βασικός στόχος : Ελαχιστοποίηση δευτερογενών συνεπειών (κοινωνική απόρριψη, ακαδημαϊκή αποτυχία, αποβολή, χαμηλές προσδοκίες σχολικής επίδοσης)

Τι πρέπει να ξέρουν οι εκπαιδευτικοί ;

- ♦ Η ΔΕΠΥ δεν οφείλεται σε έλλειψη γνώσης ή δεξιοτήτων
- ♦ Η ΔΕΠΥ οφείλεται σε αδυναμία διατήρησης σταθερού επιπέδου κινητοποίησης, προσοχής & προσπάθειας
- ♦ Ιδιαίτερα όταν δεν υπάρχουν συνέπειες, ή όταν αυτές απέχουν χρονικά
- ♦ Το παιδί με ΔΕΠΥ ξέρει τι να κάνει, αλλά δεν μπορεί να το εφαρμόσει.

Τι πρέπει να ξέρουν οι εκπαιδευτικοί ;

- ♦ Παιδιά με ΔΕΠΥ είναι περίπου 30% πίσω σε ότι αφορά την ακαδημαϊκή παραγωγικότητα και την κοινωνική αποτελεσματικότητα από άλλα παιδιά (Barkley, 2001).
- ♦ Παιδιά με ΔΕΠΥ χρειάζονται
 - ♦ περισσότερη δομή,
 - ♦ περισσότερη και συχνότερη ενίσχυση,
 - ♦ σταθερότερη αρνητική ενίσχυση
 - ♦ διευκολύνσεις στο ακαδημαϊκό έργο.

Τι πρέπει ακόμα να ξέρουν οι εκπαιδευτικοί ;

- ♦ Οι πιο αποτελεσματικές εκπαιδευτικές παρεμβάσεις είναι αυτές που υλοποιούνται στο σχολικό περιβάλλον
- ♦ Σχολική παρέμβαση
 - ♦ Προληπτική (τροποποίηση διδακτικού έργου ή περιβάλλοντος τάξης)
 - ♦ Διαχειριστική (διαχείριση συνεπειών συμπεριφοράς)

Άρα :

- ♦ Όταν αντιμετωπίζουμε μαθητές που :
 - ♦ είναι υπερδραστήριοι
 - ♦ δεν συγκεντρώνονται εύκολα
 - ♦ δεν είναι παραγωγικοί
 - ♦ δρουν χωρίς πρότερη σκέψη
 - ♦ αποδίδουν χαμηλότερα από το αναμενόμενο βάσει νοητικού δυναμικού

...χαρακτηριστικά δηλαδή που συνάδουν με το προφίλ της ΔΕΠΥ

Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής με Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ- Υ)

- ♦ αποτελεί μια από τις συχνότερες νευρο-αναπτυξιακές διαταραχές

- ♦ Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD)
- ♦ American Psychiatric Association (APA, 2000)

- ♦ 4:1 αγόρια προς κορίτσια
- ♦ ΔΕΠ- Υ : είναι αναπτυξιακή διαταραχή προσοχής και/ ή υπερκινητικότητας - παρορμητικότητας
- ♦ εμφανίζεται κατά τη νηπιακή ηλικία, επιμένει στο χρόνο και στις διαφορετικές περιβαλλοντικές συνθήκες

Τύποι ΔΕΠ- Υ

■ ΔΕΠ- Υ με προεξέχοντα τον **απρόσεκτο τύπο**:

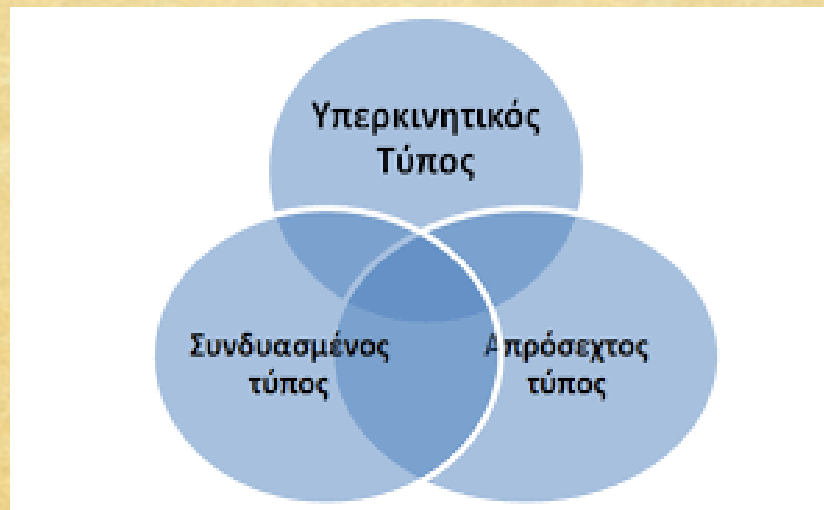
- μειωμένη προσοχή ; λάθη απροσεξίας
- ξεχνάει/ χάνει πράγματα
- αδυναμία να εστιάσει σε λεπτομέρειες/
ολοκλήρωσης έργου/ μαθημάτων
- δυσκολία παρακολούθησης και εκτέλεσης
οδηγιών

■ ΔΕΠ- Υ με προεξέχοντα τον **υπερκινητικό/ παρορμητικό τύπο:**

- υπερκινητικότητα/ παρορμητικότητα
- δυσκολία παραμονής σ' ένα σημείο/ διαρκής τάση κίνησης
- ανικανότητα παραμονής σε σειρά/ παρεμβολή – διακοπή συζητήσεων – δραστηριοτήτων των άλλων
- μιλάει συνεχώς, αγγίζει/ παίζει με οτιδήποτε τριγύρω
- ♦ ανήσυχο, νευρικό, ανυπόμονο

■ ΔΕΠ- Υ με **συνδυασμένο τύπο**:

- παρουσία τουλάχιστον έξι ή περισσότερων συμπτωμάτων ΔΕΠ- Υ από τον 1^ο τύπο και έξι ή περισσότερων συμπτωμάτων ΔΕΠ- Υ από τον 2^ο τύπο

(American Psychiatric Association (APA,1994); National Institute of Mental Health, 2008)

- ♦ Πολλοί άνθρωποι μπορεί να παρουσιάζουν τα συμπτώματα της ΔΕΠ-Υ,

ΑΛΛΑ

- ♦ στα άτομα με ΔΕΠ-Υ εμφανίζονται με μεγαλύτερη **συχνότητα και διάρκεια** (πέραν του εξαμήνου)
- ♦ και από πολύ μικρή ηλικία (μεταξύ 3- 6 ετών)
- ♦ τουλάχιστον **σε δύο περιβάλλοντα**
σπίτι, σχολείο

Αιτιολογία

νευρολογική δυσλειτουργία, κατά βάση κληρονομική

- ♦ χαρακτηριστικά προβλήματα: σε χαμηλά επίπεδα δραστηριότητας των νευροδιαβιβαστών στο μετωπιαίο λοβό του εγκεφάλου

ελέγχει τις παρορμήσεις και ρυθμίζει τον τρόπο που κατευθύνετε η προσοχή

- ♦ πρόκειται για ακούσιες αλλαγές της

προσοχής, ακούσια εκδήλωση των παρορμήσεων και ακούσια κινητική δραστηριότητα

Τα παιδιά με ΔΕΠΥ:

■ ➤ Καθώς μεγαλώνουν

σε πιο πολύπλοκες οδηγίες,

- ➤ ≠ αποτυγχάνουν επειδή αδυνατούν να αντιληφθούν και να ανακαλέσουν ακολουθίες οδηγιών
- ➤ δυσκολία στην επεξεργασία των ακουστικών ερεθισμάτων και στην κατανόηση, παρά τη φυσιολογική ακοή
- ➤ Ξεχνούν και διασπώνται εύκολα. Συνεπώς:
 - βρίσκεται σε **‘ομίχλη’**: αντιλαμβάνεται ότι συμβαίνουν διάφορα τριγύρω, αλλά αδυνατεί να τα διακρίνει

Στην τάξη:

- Το παιδί για ένα λεπτό ακούει τις οδηγίες τους δασκάλου
- διασπάται από κάτι που συνήθως οι άλλοι μαθητές αγνοούν
- αν είναι υπερκινητικό, κινείται νευρικά, σηκώνεται από τη θέση του

Ο δάσκαλος τελειώνει τις οδηγίες:

- ✚ το παιδί ξανα-διασπάται από την κίνηση των άλλων παιδιών στην τάξη, τα περισσότερα από τα οποία συμμορφώνονται στις οδηγίες
- ✚ επειδή το παιδί προσέλαβε μέρος των οδηγιών δεν είναι βέβαιο, είναι σε σύγχυση για το τι πρέπει να κάνει

- ✚ δεν μπορεί να κάνει τη δραστηριότητα. Μπορεί να τιμωρηθεί !

Πρωτογενείς και Δευτερογενείς

Επιπτώσεις

■ γνωστική και κοινωνική λειτουργικότητα στην τάξη και στις δραστηριότητες με τους άλλους:

Το παιδί με ΔΕΠΥ **αποτυγχάνει συνεχώς να συμμορφωθεί** και αδυνατεί να ανταποκριθεί στις οδηγίες, τις οποίες ακολουθούν εύκολα τα άλλα παιδιά

‘Συνεχώς καταστρέφει οτιδήποτε’, σε καταστάσεις που τα περισσότερα παιδιά μαθαίνουν να συνεργάζονται.

Ωστόσο, μπορεί να είναι το παιδί που ποτέ δεν το προσέχει κανείς: το παιδί του οποίου μπορεί να μην θυμάστε καν το όνομα, το παιδί που **‘ονειρεύεται συνεχώς’**

❁ Δευτερογενείς επιπτώσεις: οφείλονται στον τρόπο με τον οποίο οι άλλοι χειρίζονται /συμπεριφέρονται στο παιδί.

❁ Συχνά βιώνει **απόρριψη**, συναισθηματικά προβλήματα, χαμηλή αυτοεκτίμηση, απόσυρση, που μπορεί να οδηγήσουν σε διαταραχές διαγωγής.

απογοητεύουν δασκάλους, γονείς και συμμαθητές
Απορρίπτονται, αγνοούνται

❁ Προκαλούν **μεγάλη πίεση σ' αυτούς με τους οποίους αλληλεπιδρούν**

Συνύπαρξη ΔΕΠΥ με Άλλες Διαταραχές

45% παρουσιάζουν σοβαρή διαταραχή διαγωγής

- 25% εκδηλώνουν αντικοινωνική και παραπτωματική συμπεριφορά
- 60% των παιδιών με ΔΕΠΥ παρουσιάζουν εναντιωτική/προκλητική διαταραχή
- 30% εμφανίζουν χρόνιες αγχώδεις διαταραχές
- 33% παρουσιάζουν μείζονα κατάθλιψη
- 50% και περισσότερα παρουσιάζουν συναισθηματικά προβλήματα
- 50% και περισσότερα παρουσιάζουν προβλήματα στις κοινωνικές δεξιότητες

Αναγνώριση των κοριτσιών με ΔΕΠΥ

- ♦ Δεν αναγνωρίζεται εύκολα: δεν εμφανίζουν υπερκινητικότητα και επιθετικότητα
- ♦ Οι διαφορές στην επίπτωση της διαταραχής αποδίδονται στα εξής:
 - ♦ α) Τα συμπτώματα των αγοριών προκαλούν μεγαλύτερη **διάσπαση, δυσφορία κι απειλή** από τα συμπτώματα εσωτερίκευσης των κοριτσιών

β) οι ρόλοι στην οικογένεια, στο σχολείο κ.α. για τα δύο φύλα καθορίζονται **πολύ διαφορετικά**

οι ακαδημαϊκές, συναισθηματικές και συμπεριφορικές δυσκολίες των κοριτσιών θεωρούνται **ατομικό παρά κοινωνικό πρόβλημα**

γ) Μπορεί στα κορίτσια να απαιτείται μεγαλύτερη **βιολογική βλάβη** για να θεωρηθεί ως πρόβλημα από τους παρατηρητές

❁ Πρέπει να γίνει κατανοητό πως η υπερκινητική συμπεριφορά του παιδιού ή ενήλικα με ΔΕΠΥ δεν αποτελεί επιλογή του, αλλά απορρέει από βιολογική διαταραχή του εγκεφάλου

❁ Τα παιδιά με ΔΕΠΥ έχουν πρόβλημα με τον έλεγχο της παρόρμησης,

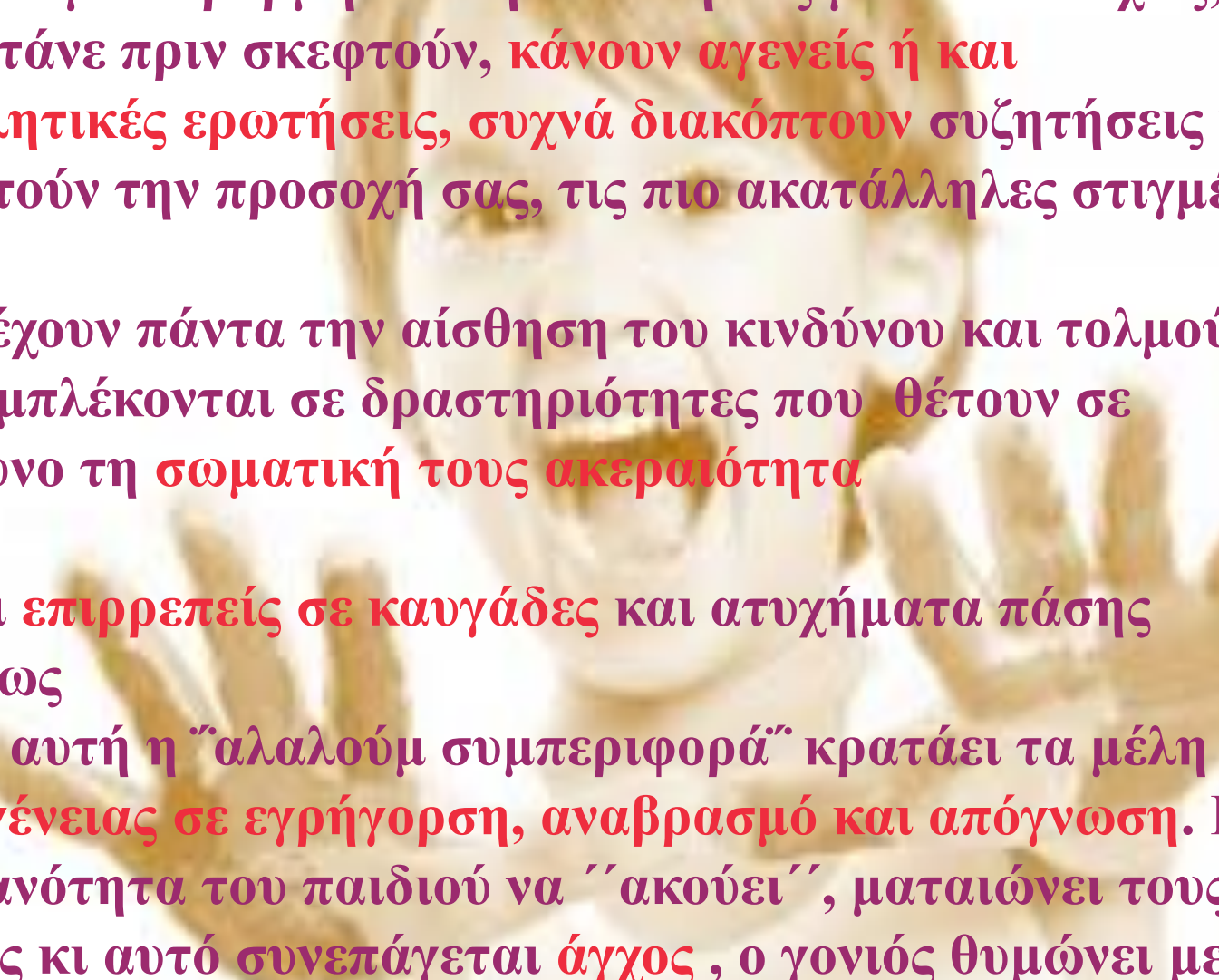
δεν μπορούν να αντισταθούν στην τάση να κινούνται αδιάκοπα και χωρίς στόχο

Η Ζωή με ένα παιδί με ΔΕΠΥ είναι δύσκολη,
απρόβλεπτη στρεσιογόνα,
μια συνεχής πρόκληση
ποτέ μονότονη,

ωστόσο ιδιαίτερα περιπετειώδης και εν πολλοίς
απελπιστική! Δεν προλαβαίνεις να βαρεθείς...

Παιδιά με ΔΕΠΥ αναπτύσσουν με το χρόνο πληθώρα
στρεβλών συμπεριφορών, που διαταράσσουν την
οικογενειακή γαλήνη

A background image of a baby with its hands raised in the air, smiling. The baby is wearing a light-colored onesie. The image is slightly blurred and serves as a background for the text.

Παιδιά με παρορμητικότητα συνήθως μιλάνε συνεχώς, απαντάνε πριν σκεφτούν, **κάνουν αγενείς ή και ενοχλητικές ερωτήσεις, συχνά διακόπτουν συζητήσεις και απαιτούν την προσοχή σας, τις πιο ακατάλληλες στιγμές**

Δεν έχουν πάντα την αίσθηση του κινδύνου και τολμούν και εμπλέκονται σε δραστηριότητες που θέτουν σε κίνδυνο τη **σωματική τους ακεραιότητα**

Είναι **επιρρεπείς σε καυγάδες και ατυχήματα** πάσης φύσεως

Όλη αυτή η “αλαλούμ συμπεριφορά” κρατάει τα μέλη της **οικογένειας σε εγρήγορση, αναβρασμό και απόγνωση. Η ανικανότητα του παιδιού να “ακούει”, ματαιώνει τους γονείς κι αυτό συνεπάγεται άγχος, ο γονιός θυμώνει με το παιδί του.....**

“Μήπως φταίει και αυτό”; “Φταίει η ΔΕΠΥ”....!

- ♦ δυσκολίες στη δημιουργία φίλων ή στην απόκτηση ενός κολλητού φίλου και **απορρίπτονται από την κοινωνία** των συνομηλίκων τους,

αγχωτικές καταστάσεις,

διαταραχές συμπεριφοράς και θυμικού,

χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών και παραβατικότητα ως έφηβοι

- ♦ Τι μπορούν να κάνουν οι γονείς/εκπαιδευτικοί για να αποφύγουν αυτές τις δυσάρεστες συνέπειες;

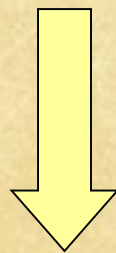
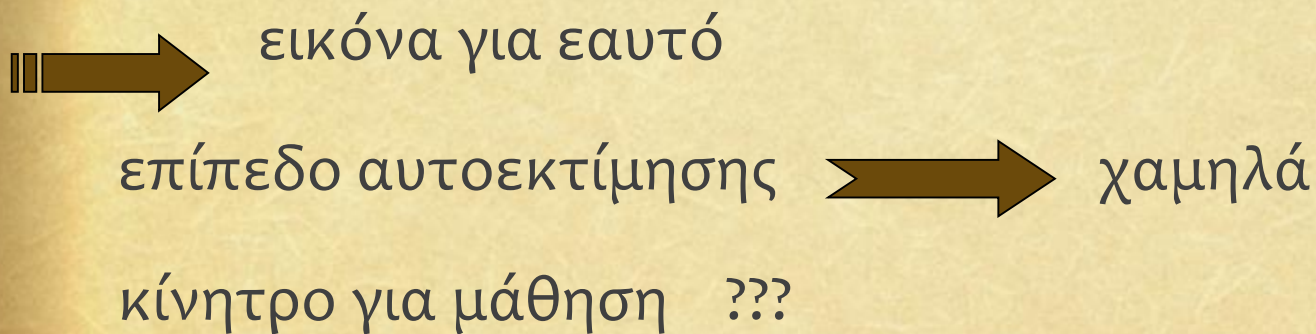
- ♦ **να διδάξουν κοινωνικές δεξιότητες!** Να φροντίζουν να επικοινωνούν με άλλους γονείς και να κατευθύνουν τα παιδιά τους σε δραστηριότητες με φίλους, σε ομαδικές αθλοπαιδιές ➡ ευοδώσουν την κοινωνικοποίηση τους

- ♦ αδυναμία ανταπόκρισης στις απαιτήσεις του σχολείου
- ♦ βίωση πολλαπλών συναισθημάτων αποτυχίας

- ♦ αρνητική κριτική ενηλίκων και μειωμένη αποδοχή του παιδιού από την ομάδα
- ♦ αρνητική αλληλεπίδραση οδηγεί σε εκδήλωση διαταραχών διαγωγής (Biederman et al., 1992)

αν δεν υπάρξει κάποιο είδος αποτελεσματικής παρέμβασης,
οι δυσκολίες αυξάνονται

βιώματα αποτυχίας

κατάσταση χειροτερεύει συνολικά

Η γνώση σώζει, η άγνοια σκοτώνει!

“Προλαμβάνειν και ουχί θεραπεύειν”

Ιπποκράτειος αρχή

Η ΔΕΠΥ είναι χρόνια διαταραχή και τα προβλήματα της διαχρονικά απαιτούν διαφορετικό χειρισμό, γιατί αλλάζουν με την ηλικία.

Μην εθελοτυφλείτε!

Εκτίμηση από εκπαιδευτικό/ συλλογή πληροφοριών

- ♦ Δεν υπάρχει μία και μοναδική δοκιμασία για **αξιολόγηση** του ΔΕΠΥ.
- ♦ Δάσκαλοι του παιδιού σε προηγούμενες τάξεις, δάσκαλοι από το φροντιστήριο, προπονητές
- ♦ Ενημέρωση για **διαφορετικές συμπεριφορές** στο σπίτι σε σύγκριση με συμπεριφορές που παρουσιάζει σε άλλα πλαίσια, όπως είναι το σχολείο, το σπίτι τις γιαγιάς και του παππού, η απογευματινή τάξη των φροντιστηρίων κ.τ.λ.
- ♦ Είναι σημαντικό να ληφθούν **υπόψη άλλοι πιθανοί λόγοι για τους οποίους παρουσιάζονται τα συμπτώματα σε αυτά τα πλαίσια**

Η Προσέγγιση της ΔΕΠΥ από τον Εκπαιδευτικό

- ♦ • Να θυμάστε: Δεν υπάρχουν υπερκινητικά παιδιά.
Υπάρχουν **ΠΑΙΔΙΑ με υπερκινητικότητα**

- ♦ • **Εντοπίστε τα συναισθήματα** και τις αντιδράσεις σας προς τη διαταραχή

Αρχές παρέμβασης

- ♦ Η πρόβλεψη είναι κομβική έννοια στην διδασκαλία των παιδιών με ΔΕΠΥ – ιδιαίτερα στις μεταβάσεις. Η υπενθύμιση των κανόνων είναι χρήσιμη στρατηγική.
- ♦ Πρέπει να κρίνονται δημόσια πιο συχνά από άλλα παιδιά.
- ♦ Συμπεριφοριστικές παρεμβάσεις πρέπει να εφαρμόζονται σταθερά και αδιάκοπα με σταθερή αξιολόγηση.

Μεταβάσεις

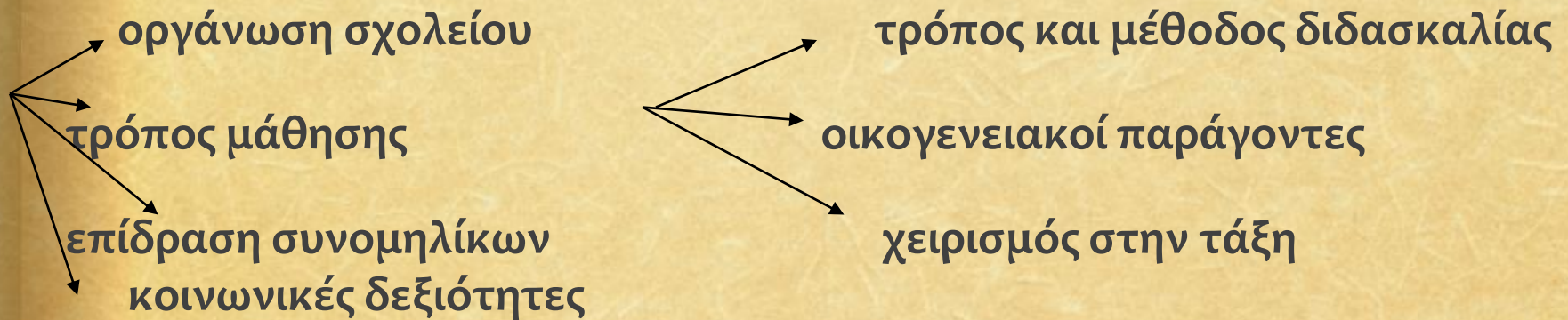
- ♦ Είσοδος και έξοδος από την τάξη διαφορετικές στιγμές της ημέρας
- ♦ Εναρκτήριες δραστηριότητες (πρωινή συγκέντρωση)
- ♦ Διάλειμμα ή φαγητό
- ♦ Μετακίνηση από τάξη σε τάξη
- ♦ Τέλος της ημέρας
- ♦ Αποσύροντας υλικά από το θρανίο και προετοιμάζοντας την επόμενη δραστηριότητα
- ♦ Μετακινούμενη από ομαδική σε ατομική εργασία και αντίστροφα
- ♦ Παραδίδοντας εργασίες.
- ♦ Επιλέγοντας συνεργάτες για ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες.

Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

♦ Στάδιο Α

1. **Καταγραφή των μαθησιακών δυσκολιών** του παιδιού
2. **Καταγραφή των απαιτούμενων ενεργειών** (τι υποστήριξη θα παρέχεται, ειδικές παρεμβάσεις, προγράμματα, υλικό, κ.λ.π.)
3. **Ενημέρωση των γονέων** για τους χειρισμούς
4. **Συγκεκριμένοι στόχοι** που θα επιτευχθούν, σε πόσο χρόνο
5. Έλεγχος της πορείας και **αξιολόγηση**
6. **Ανασκόπηση**

- ♦ **Στάδιο Β**
- ♦ Στο στάδιο αυτό απαιτείται Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα που στηρίζεται στα εξής:
- **Περιγραφή των δυσκολιών (εργαλεία παρατήρησης)**
- Περιγραφή των υποκείμενων δυσκολιών που μπορεί να επιδεινώσουν το πρόβλημα

Παρέμβαση: συγκεκριμένοι στόχοι και συγκεκριμένες στρατηγικές

Έντυπα παρατήρησης

1. Ημερολόγια
2. Κρίσιμα περιστατικά/ Ανεκδοτικές εκθέσεις
3. Πρωτόκολλα διαδικασιών
4. Αφηγηματικά πρωτόκολλα
5. Κατά λέξη πρωτόκολλα
6. Εν μέρει δομημένα πρωτόκολλα

- ♦ Β) Ονομαστικά συστήματα/ Κλείδες παρατήρησης
- ♦ 1 Συστήματα χαρακτηριστικών/Λίστα ελέγχου (checklists)
- ♦ 2 Συστήματα κατηγοριών/Θεματικές σημειώσεις

Λίστα

Είναι έτοιμος να αρπαχτεί

X

Δε συμμετέχει σε δράσεις

Παρακολουθεί με εμμονή κάθε μου κίνηση

X

Έντυπο παρατήρησης μαθητή/τριας (σύστημα κατηγοριών)

Ημερομηνία..... Θέμα..... Χρόνος.....

1. **συστηματικός/η:** οργανώνει δραστηριότητα, κατανέμει ευθύνες, διατηρεί σταθερό ρυθμό
2. **φιλικός/ή:** μιλά φιλικά με συμμαθητές, εκφράζει ενδιαφέρον όταν βλέπει κάποιον, τι είδους λεκτική, μη λεκτική επικοινωνία παρουσιάζει
3. **άνεση στην επικοινωνία:** ακούει, αποδέχεται, επικοινωνεί με σαφήνεια
4. **ενθουσιώδης:** έχει φαντασία κι ενθουσιασμό για κάτι, δημιουργικότητα κι ενδιαφέροντα

Μερικές Αρχές Χειρισμού των Προβλημάτων

- ♦ Εντοπίστε τις αιτίες
- ♦ Δημιουργήστε ευκαιρίες για θετική προσοχή
- ♦ Εντοπίστε τις περιπτώσεις στις οποίες το παιδί αποδίδει καλύτερα
- ♦ Να είστε σαφείς- συγκεκριμένοι σ' αυτό που ζητάτε.
- ♦ Σπάστε τις δραστηριότητες σε στάδια
- ♦ Οργανώστε και δομήστε τις δραστηριότητες, τους κανόνες, τη ρουτίνα της τάξης
- ♦ λάβετε υπόψη τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνει
- ♦ ενισχύστε την αυτοεκτίμηση του παιδιού

Η περιβαλλοντική οργάνωση της τάξης

- Αλλαγή της **διάταξης των θέσεων** των μαθητών μέσα στην τάξη
- το θρανίο να βρίσκεται **μακριά από παράθυρα και πόρτες**
- Το παιδί με ΔΕΠ-Υ κάθεται στα μπροστινά θρανία, μεταξύ **δύο «ήσυχων» μαθητών**,
- στο θρανίο του παιδιού θα πρέπει να βρίσκονται μόνο τα απαραίτητα για το μάθημα αντικείμενα και όχι αντικείμενα που θα μπορούσαν να του αποσπούν τη προσοχή (π.χ. ξύστρες-παιχνίδια)

(Κουρκούτας, μαθήματα στο διαδίκτυο)

Αλλαγή του τρόπου διδασκαλίας

- Η διδασκαλία: με **διασκεδαστικό και ευρηματικό τρόπο** (π.χ. μικρές παραλλαγές στη παρουσίαση του ίδιου διδακτικού υλικού), ώστε να παρακινεί το ενδιαφέρον των παιδιών
- Το παιδί ενθαρρύνεται να επαναλάβει δυνατά την οδηγία που του δόθηκε, με δικά του λόγια, προτού την εφαρμόσει, **(μ' αυτό τον τρόπο το παιδί εισάγεται στη διαδικασία αυτό-καθοδήγησης)**
- Δραστηριότητα: **χωρίζεται σε μικρότερες- σύντομες ενότητες**, μειώνοντας την πιθανότητα εγκατάλειψης της προσπάθειας

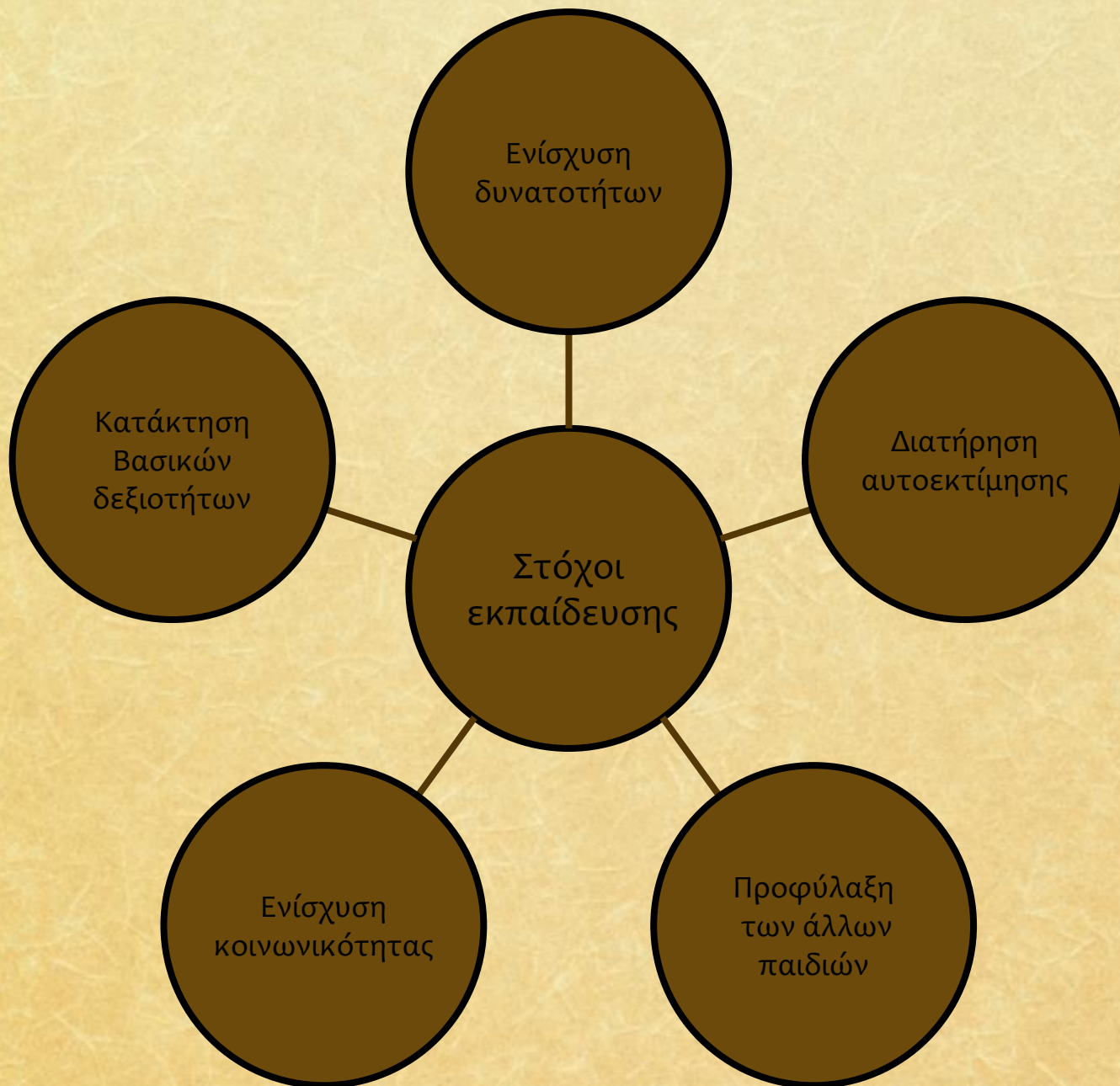
(Κουρκούτας)

- Ο δάσκαλος, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, υπενθυμίζει στα παιδιά **το χρόνο** που έχουν στη διάθεσή τους για την ολοκλήρωση της δραστηριότητας
- Μικρά διαλείμματα **φυσικών** δραστηριοτήτων
- Εναλλαγή **«βαρετών» και «ενδιαφερόντων»** δραστηριοτήτων
- Εφαρμογή **συμμετοχικής διδασκαλίας**
- Τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ εργάζονται καλύτερα σε **δυάδες παρά σε ομάδες**

- Διαμόρφωση **ζώνης «ησυχίας»** για το παιδί με ΔΕΠ-Υ (και άλλα παιδιά), στην οποία το παιδί μετακινείται όποτε αυτό κρίνεται απαραίτητο (π.χ. έχει αυξημένη ανάγκη για ήσυχο περιβάλλον)
- **Μείωση του σχολικού έργου** στις περιπτώσεις που οι σχολικές εργασίες δεν συμπληρώνονται ικανοποιητικά από το μαθητή με ΔΕΠ-Υ
- **παρουσίαση εργασίας**: μη αποδεκτή (π.χ. κακή οργάνωση, άσχημα γράμματα, πολλά λάθη), κατά τη διόρθωσή της ο δάσκαλος επικεντρώνεται μόνο σε συγκεκριμένα σημεία (π.χ. διορθώνει συστηματικά μόνο μια κατηγορία λαθών)
- Ως εναλλακτική λύση προτείνεται η **χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή**

Μην επαναλαμβάνετε με απόγνωση, ξανά και
ξανά το ίδιο πράγμα στο παιδί !!!

12 Κόλπα για να βοηθήσετε τα παιδιά με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής (με ή χωρίς υπερκινητικότητα) στην ανάγνωση, τη γραφή και τα μαθηματικά

Τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ δεν είναι
εξυπνότερα ή πιο αργά από
τους συμμαθητές τους χωρίς
ΔΕΠ-Υ. Απλώς σκέφτονται με
διαφορετικό τρόπο και
μερικές φορές χρειάζονται
κάποια «τρικάκια/κολπάκια»
για να μπορέσουν να
κατανοήσουν και να
«μεταφράσουν» το σχολικό
υλικό στο δικό τους τρόπο
σκέψης,

Ανάγνωση

- ♦ - Ενθαρρύνετε το παιδί να διαβάζει **δείχνοντας κάθε φορά τη λέξη** στην οποία βρίσκεται (το δάκτυλο ακολουθεί την πορεία της ανάγνωσης).
- ♦ - **Βάλτε στο κείμενο σύμβολα.** Σε ένα κείμενο πολλών και διαφόρων πληροφοριών χρησιμοποιήστε σύμβολα (δίπλα στις παραγράφους) που θα δείχνουν εύκολα στο παιδί το περιεχόμενο κάθε παραγράφου. Π.χ. ένα χαμογελαστό προσωπάκι δίπλα σε παραγράφους.....
- ♦ - **Δώστε ρυθμό και ταχύτητα στην ανάγνωση του παιδιού.** Ενθαρρύνετέ το να παίρνει μια μικρή αναπνοή σε κάθε κόμμα και μια κανονική αναπνοή στο τέλος κάθε πρότασης.

(<http://angelou-kea.blogspot.com>)

- ♦ - **Βρείτε τα σημαντικά στοιχεία μιας ιστορίας.** Εστιάστε στο **ποιος, τι, πότε, πού, γιατί και πώς** καθώς διαβάσετε (σχεδιάγραμμα, υπογραμμίζουμε κ.α.)
- ♦ - **Οπτικοποιείτε την ιστορία.** Βοηθήστε το παιδί να μάθει να «βλέπει» στο μυαλό του την ιστορία που διαβάζει: εύκολο να θυμάται πρόσωπα, καταστάσεις και έννοιες

Γραφή

- ♦ - **Κάντε διάγραμμα.** προφορικά τι θέλει να γράψει και μετά κάντε ένα σχεδιάγραμμα με τα βασικότερα.

να γράφει στο κέντρο της σελίδας, σε ένα μεγάλο κύκλο το βασικό θέμα του κειμένου κ μετά να γράφει σε **κυκλάκια** γύρω από το θέμα ιδέες

- ♦ **Οργανώστε την ιστορία που πρέπει να γραφτεί:** να γράφει σε ένα κομμάτι πρόχειρο χαρτί τα **βασικά σημεία** της ιστορίας που θέλει να αναφέρει: π.χ. πρόσωπα, τοποθεσία, χρόνος, πρόβλημα, στόχος, ενέργειες, λύση: δίπλα από κάθε βασικό στοιχείο να γράψει και μερικές λεπτομέρειες

- ♦ - **Ζωγραφίστε το κείμενο.** Κάντε διαγράμματα ή απλά σχέδια για να δημιουργηθεί μια ιστορία με σωστή χρονική σειρά

Μαθηματικά

Παίξτε παιχνίδια μαθηματικών: παιχνίδια εμπορίου που περιέχουν πολλά στοιχεία μαθηματικών (π.χ. παιχνίδια με την ώρα, με χρήματα, με σχήματα, με πράξεις)

- ♦ Πολλά αυτοσχέδια παιχνίδια μαθηματικών μπορούν να γίνουν και με χαρτί και μολύβι, με μια τράπουλα κ.ά.

- **Χρησιμοποιείτε υλικά** (τουβλάκια, ξυλάκια) όπου μπορείτε για να μπορεί το παιδί να σχηματίζει μια καλύτερη εικόνα στο μυαλό του
- **Ζωγραφίστε το πρόβλημα** (π.χ. αν θέλει να μοιράσει 12 σοκολάτες σε 3 παιδιά)

Σημειώστε τα σύμβολα των πράξεων / των αριθμητικών παραστάσεων με έναν μπλε στυλό

Δεν ξεχνάμε....

- ♦ Στην ιατρική υπάρχει ένας χρυσός κανόνας: **«αναγνωρίζεις ό, τι γνωρίζεις».**
- ♦ εκπαιδευτικοί ενημερωμένοι για τη ΔΕΠ-Υ
- ♦ Η παρέμβαση απαιτεί και **επαναξιολογήσεις**: διαταραχή είναι χρόνια και δεν υπάρχει ριζική θεραπεία
- ♦ **ολοκληρωμένη θεραπευτική προσέγγιση** : προσαρμογή, έχουν μια πλήρη, φυσιολογική και παραγωγική ζωή

- ♦ Όσο πιο νωρίς μπει η διάγνωση, τόσο καλύτερα αποδίδει η παρέμβαση, πριν το παιδί

«κακοποιηθεί από άστοχες παρεμβάσεις»

«Δεν ακούει κανέναν». 10 πρακτικές οδηγίες

- Να θέτει ο ίδιος βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους στη σχολική εργασία του (πού θα μου χρειαστούν όλα αυτά; = οργάνωση της γραπτής έκφρασης οργάνωση της σκέψης).
- Να προσπαθούμε ο χώρος μελέτης να είναι χωρίς παρεμβολές.
- Να ασχολείται με την άθληση, που προάγει την αυτοσυγκέντρωση.
- Να κρατά ημερολόγιο σημαντικών ημερών.
- Να γράφει το χρονοδιάγραμμα της επόμενης ημέρας.

- Διάσπαση εργασιών σε μικρότερες και απλούστερες
- Ιδιαίτερα χρήσιμες είναι ασκήσεις για διάκριση και κατηγοριοποίηση μερών του λόγου, παρατήρηση των αλλαγών ανάλογα με την κλήση
- Μετά την ανάγνωση και κατανόηση του κειμένου, είναι καλό να κρατά σημειώσεις στο περιθώριο της σελίδας και να επισημαίνει τα βασικά σημεία
- Αυτοέλεγχος, αυτοαξιολόγηση
- Φίλος που θα τον βοηθήσει οργάνωση των μαθητών σε ομάδες.

• **Εναλλαγή κινητικών και στατικών δραστηριοτήτων** για εκτόνωση της κούρασης ή της έντασης που νιώθει (Αποφύγετε την απότομη μετάβαση από το παιχνίδι στην μελέτη, και ενθαρρύνετε το παιδί να εμπλακεί σε κάποια ενδιάμεση δραστηριότητα όπως: μοίρασμα τετραδίων κτλ)

• Βοηθήστε το παιδί σας να ξεκινήσει τη μελέτη και μετά **απομακρυνθείτε**.

• **Δείξτε του το σωστό δρόμο** για την επίλυση των εργασιών

Τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ μαθαίνουν,
συνήθως, πιο εύκολα όταν
εμπλέκονται σε **παιχνίδι ρόλων ή**
δραστηριότητες που στηρίζονται
στην αφή και στην κιναισθητική

Χρήσιμο υλικό από
λογοτεχνία (παραμύθια
/ ποιήματα)

Αφήγηση

Συζήτηση

Αναπαράσταση-
Ζωγραφική

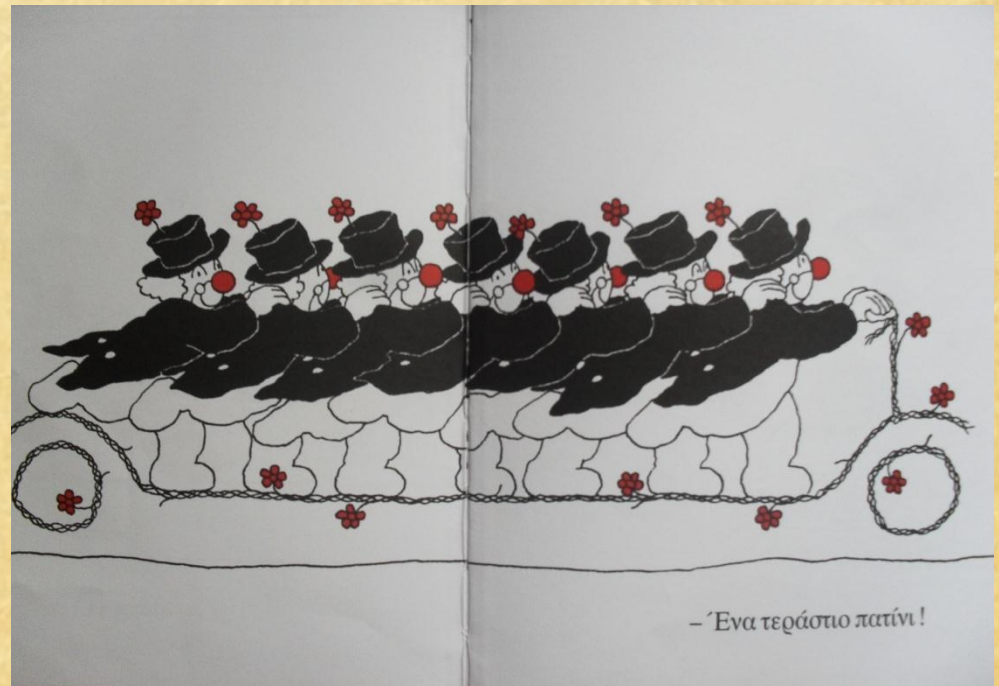
Δώσε το τέλος

Τι θα γινόταν αν

Ο αγαπημένος μου ήρωας

Αντιστροφή των ρόλων

.....

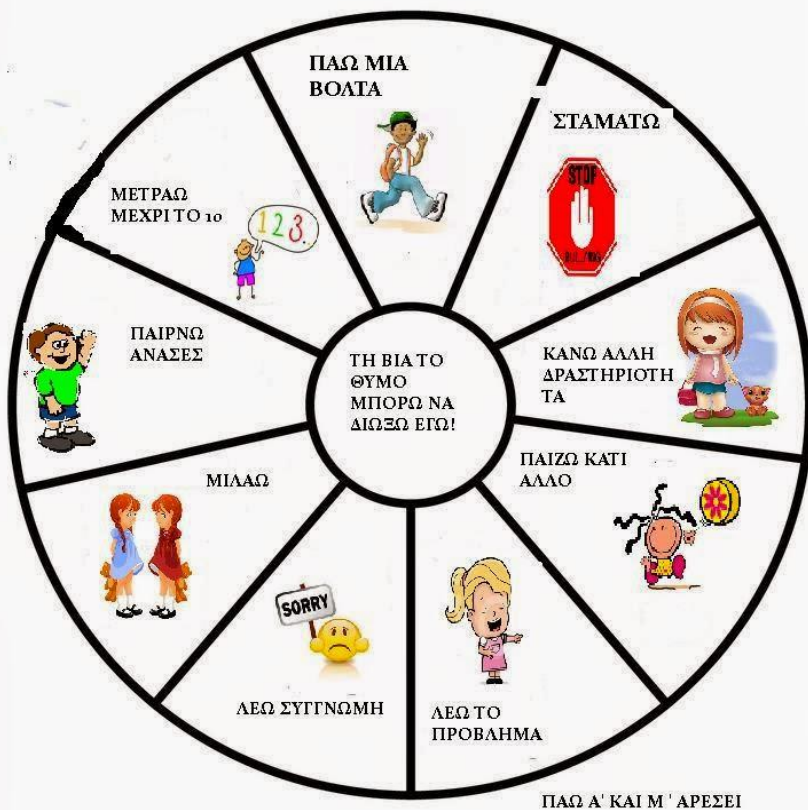
- Ένα τεράστιο πατίνι !

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- ♦ Βιωματικές τεχνικές
- ✓ Πάγωμα εικόνας
- ✓ Θετικό- αρνητικό
- ✓ Ήμουν κι εγώ εκεί
- ✓ η αρχή , η μέση και το τέλος
- ✓ Ρόλος στον τοίχο
- ✓ Καρέκλα ερωτήσεων
- ✓ Συλλογικός ρόλος
- ♦ Μπαίνω στη θέση του άλλου:
- ♦ ΑΠΟΚΤΩ ΕΝΣΥΝΑΙΣΘΗΣΗ

Θυμώνω;
Τι μπορώ να κάνω;

Σήμερα είμαι χαρούμενη

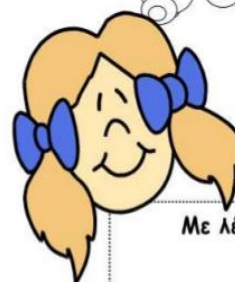
Σήμερα είμαι χαρούμενη

Σήμερα είμαι χαρούμενη

Σήμερα είμαι χαρούμενη

Σήμερα είμαι χαρούμενη

Σήμερα είμαι χαρούμενη

Με λένε

Οι επτά φροντίδες ενός
δασκάλου:

- 1) Υποστήριξη, 2)
Ενθάρρυνση,
- 3) Προσεκτική ακρόαση,
- 4) Αποδοχή,
- 5) Εμπιστοσύνη, 6)
Σεβασμός,
- 7) Επίλυση διαφορών

William Glasser, 1925 -,
Αμερικανός ψυχολόγος

Ο δάσκαλος και η διδασκαλία

Ο μέτριος δάσκαλος μιλάει.

Ο καλός δάσκαλος εξηγεί.

Ο εξαιρετικός δάσκαλος δείχνει.

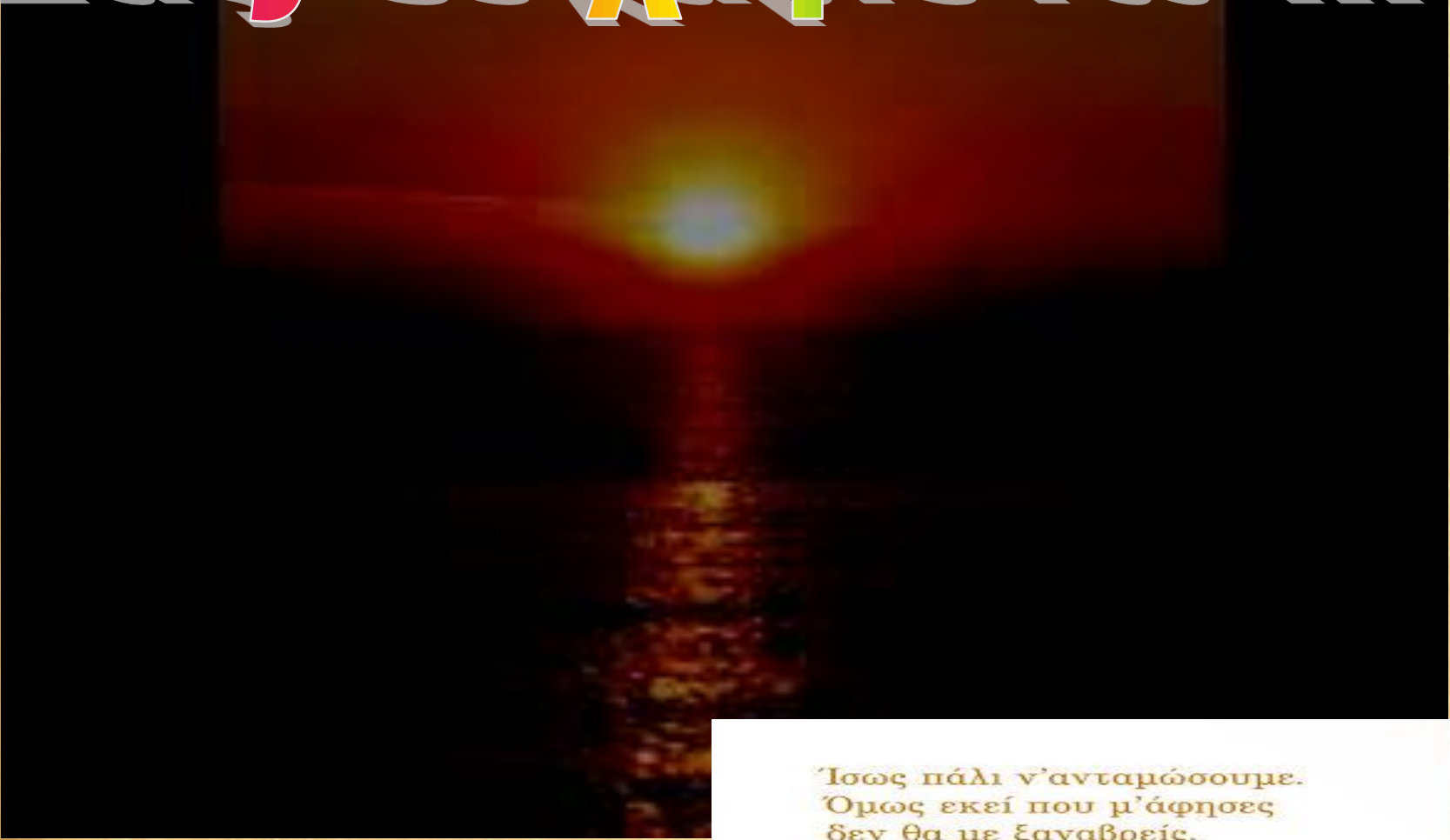
Ο μεγάλος δάσκαλος εμπνέει.

**Η διδασκαλία είναι κάτι περισσότερο
από το να διανέμεις τη γνώση, είναι να
εμπνέεις την αλλαγή.**

**Η μάθηση είναι κάτι περισσότερο από
το να αποστηθίζεις δεδομένα,
είναι να φτάνεις στην κατανόηση**

**William Arthur Ward, Αμερικανός
συγγραφέας**

Σας ευχαριστώ ...

Ίσως πάλι ν'ανταρώσουμε.
Όμως εκεί που μ'άφησες
δεν θα με ξαναβρείς.

Bertolt Brecht